

En ny entreprenørånd i Afrika

Entreprenante afrikanere udfordrer de eksisterende paradigmer om udvikling og fattigdomsbekæmpelse i Afrika. De beder om at blive taget alvorligt som forretningsfolk og er trætte af forestillinger om afrikanere, der skal hjælpes og som hænger ubehjælpeligt fast i afhængighedsskabende udviklingsbistand eller ufordelagtige bilaterale aftaler.

af LINNI RITA GAD, ekstern lektor

Dén historie er det ikke kun dem, der er trætte af. Som Nigerias første kvindelige finansminister, Ngozi Okonjo-Iweala, retorisk spurgte på en konference i 2007: "Hvorfor er der ingen, der har hørt om det andet Afrika,

der er træt af korruption og som har viljen til forandring? Og hvor folk søger partnerskab til forandring? I Nigeria har vi satset massivt på telekommunikation og er gået fra at have 4500 landlinjer til 32.000.000 GSM linjer, det er verdens andet hurtigst voksende marked. Vi får investeringer for en milliard i telekommunikation. Men ingen ved det".

Entreprenørånd og individualisme

Investeringsportalen MyC4, der inspireret af Nobelprisvinderen professor Mohammad Yunus og dennes arbejde med forbedring af sociale og økonomiske vilkår i Bangladesh, udbyder mikrolån i Afrika. Ideen er at låne penge ud til entreprenører og lovende projekter, som typisk er så små at de ikke er interessante for den normale banksektor, men som har et udviklingspotentiale. Ved at støtte den enkelte skabes der vækst lokalt. Tim Vang, en af grundlæggerne bag MyC4 havde til at begynde med også lidt svært ved at se de store muligheder i Afrika. "Jeg kunne ærlig talt ikke se noget entreprenørskab over Afrika, det er fire år siden, men så tænkte jeg ok... er det bare mit fedtede mediepåvirkede filter af nogen briller, der ser død, krig, malaria?" I bogen "Verden på Tilbud" (2000) argumenteres der for, at ønsket om konstante og hurtige nyheder især er smittet af på dækningen af det udenrigspolitiske stof. Mediernes har tilpasset sig modtagere, der hurtigt skifter interesse og som vil fænges. Det er på bekostning af mere langsigtede reportager og de mindre dramatiske historier. Der er bedre overskrifter i ebola og nye alarmerende tal for AIDS end nyheden om den lille butik, der har vokset sig stor.

Og traditionelt har Afrika været kontinentet med færrest investeringer og de svageste bankstrukturer. Tim Vang fortæller, at han i 2005 ringede til verdensomspændende banker for at høre

om mulighederne for at investere i Afrika. Svaret fra deres afrikaeksperter lød samstemmende, at de havde meget få projekter og at de lå i de udviklede lande i Nordafrika. Og at man i øvrigt skulle have omkring 2 millioner dollars for at investere. Det øvrige Afrika eksisterede altså ikke og investeringer var forbeholdt de helt store investorer. Afrika var ikke på det finansielle landkort.

Tim Vang uddyber baggrunden for deres ambitioner og forretningside: "Verden har et aktiebolig- og kapitalmarked på vej i én retning - nedad, de næste to-fem år. Hvordan skal dette marked vi få forrentet sin kapital? Du er nødt til at finde et nyt marked. Lad os bare tage Afrika. Her har du en overefterspørgsel på kapital og et underudbud, det vil sige, hvad skaber det? Det skaber renter. Ublu renter. Flere hundrede procent. Kunne man sætte de to ting sammen omkring internettet og skabe en infrastruktur? Kunne vi faktisk skabe et værktøj, der gør det muligt for alle at kæmpe for en bedre verden? Der manglede et værktøj så du og jeg kan gøre noget".

Og netop dén cocktail af mikrofinansiering med internettet som platform og det individuelle valg af hvilke projekter man vil støtte, ramte plet. Især blandt de yngre generationer.

Det overrasker ikke Betina Kristensen, Folkekirkens Nødhjælp. Hun køber ikke den med, at nutidens unge skulle være ligeglade og uansvarlige. Men de er vant til at blive bombarderet med informationer og hele tiden tage stilling. Og derfor kræver det, at man henvender sig med noget meget konkret, hvis man vil have deres opmærksomhed.

"Hr og Fru Nielsen er vant til at få en brochure ind ad døren. De unge skal konfronteres på en anden måde, og tvinges til at gøre noget aktivt. Faktisk er gennemsnitsalderen for betalende donorer faldet fra 65 til 32-35 år, netop fordi vi får så mange bidrag fra unge" slutter hun.

Vilje til forandring og et boblende entreprenørskab er til stede lokalt i Afrika. Robert Wakabi, Uganda, og Foundation For Entrepreneurship Development (FED) er gode eksempler. FED er en non-profit organisation, der med rådgivning og finansiell støtte skal fremme lokale enterpriser. Ideen opstod da flere unge, i opstarten af deres projekter, havde mødt de samme udfordringer. Og savnet nogen at få sparring fra.

Tim Vang fremhæver, at kodeks for at lave

forretning er at respektere afrikanerne som entreprenører og se samarbejdet som et partnerskab. Og ikke: ”åh nej jeg skal hjælpe en stakkels afrikaner”. Det gider afrikanerne ikke høre på mere, du skulle se den ungdom der kommer op nu.”

Shawn Theunissen, 29 år, The Property Point, tilhører også den generation, der vil selv. Og som er træt af historier om det forarmede Afrika, der skal hjælpes. Property Point i Sydafrika tilbyder økonomisk og forretningsmæssig støtte til udviklingsprojekter i små og mellemstore virksomheder. Og det er ikke ren overlevelsesøkonomi. ”Det er vi forbi for længst” som han tørrt konstaterer.

I stedet fremhæver han innovative projekter som Apple Green Holdings, der arbejder med spildevand og har som forretningsprincip at inddrage flest mulige andre små og mellemstore virksomheder i deres processer.

Det betyder ikke, at der ikke er forretninger på overlevelsesniveau, men det er forkert at tro at forretning i Afrika kun handler om at sælge brugte jeans og opdrætte kyllinger.

I lande som Sydafrika, Zambia, Tanzania, Ghana og Nigeria går økonomien fremad. Det smitter af på mentaliteten i det enkelte land som i nabolandene. De unge distancerer sig fra de etablerede regimer og tager i stigende grad afstand fra korruption og kriminalitet. Og de har viljen til at skabe forandring og prøve selv.

Internettet: man ser mulighederne

Shawn Theunissen forklarer om sit arbejde: ”jeg arbejder med mindsets” og med det mener han rent professionelt at give værktøjer til forretningsudvikling og innovation. Men også mentalt er der barrierer at bryde. Han fortæller om efterdønningerne af Apartheid: ”Mange føler sig som ofre, og at de nu fortjener at det gode kommer til dem. Uden en stor indsats fra deres egen side”. Derfor, forklarer han, yder vi aldrig bistand uden at kræve noget igen. ”De skal selv investere i deres succes. Det er måden at udvikle innovative entreprenører på”. Mogens Buch-Hansen kommenterer:

”Udviklingspolitisk er mikrofinansiering et af de mere lovende projekter. Og politisk har det ikke overraskende medvind. For principperne bag ligner

jo Verdensbankens idealer”. Det vil sige: kapitalisme i klassisk forstand med flid og troen på det frie marked som idealer. Og man kan spørge sig selv, om der ikke bag opblomstringen af de mange entreprenører ligger et moralkodeks, der kan minde om det, som den klassiske sociolog Max Weber (1920) fremstillede som forudsætningen for kapitalismens gennembrud i vesten? En hybrid mellem rationalitet og en protestantisk etik. Med flid, fornuft og nøjsomhed.

Tim Vang tror ikke på dét. Ligesom de seneste undersøgelser af blandt andet unge danskeres uddannelsesvalg tyder på en noget mere lystbetonet tilgang. Som Tim siger: ”Jeg tror ikke så meget på det med fliden. Det er mere fordi de unge blandt andet er vokset op med internettet, det giver et utal af muligheder. Og en helt anden tilgang til, hvad der er muligt. Og muligheder for at gøre det muligt! Og når de unge får muligheden for at lave noget, som de brænder for og bliver givet et ansvar, så er der næsten ingen grænser for, hvad der kan komme ud af det”.

FAKTA OM LANDENE SYD FOR SAHARA:

Den gennemsnitlige årlige vækst:

2005: 5,4 % (2,5%)

2006: 5,4% (3,9%)

2007: 5,3 %* (1,7%)

2008: 5,4 % *

Tallet i parentes angiver Danmarks tal i samme periode. Væksten skyldes blandt andet: højere oliepriser, markedsreformer og en stigning på det private marked. Små og mellemstore virksomheder og den uformelle sektor udgør 2/3 af arbejdspladserne. Begrænsede muligheder for ekstern finansiering og sparsom viden om forretningsudvikling regnes for at være blandt de største barrierer i forhold til yderligere vækst.

Kilder: Udenrigsministeriet, Danmarks Statistik & Verdensbanken *Forventede tal.

Politisk forandring, økonomisk fremgang

Lektor og udviklingsforsker, Mogens Buch-Hansen, RUC, fremhæver afslutningen på den Kolde Krig og nedbruddet af de bipolære magtstrukturer som en årsag til, at der nu er mange enkeltstående eksempler på lokale entreprenører. De politiske regimer får færre penge og deres position er svækket. Og i lande som Sydafrika, Zambia, Tanzania, Ghana og Nigeria går økonomien fremad. Det smitter af på mentaliteten i det enkelte land som i nabolandene. De unge distancerer sig fra de etablerede regimer og tager i stigende grad afstand

fra korruption og kriminalitet. Og de har viljen til at skabe forandring og prøve selv.

Som i Kenya, hvor der var store demonstrationer sidste år da landets præsident Mwai Kibaki vandt præsidentvalget med snyd. Det fik folk på gaderne i stort antal, og det er nyt. "Det var oprør fra neden" fortæller Mogens Buch-Hansen. Og konstaterer skævt: "men præsidenten blev siddende". De eksisterende strukturer er ikke nemme at ændre, så det er opad bakke for mange af de entreprenante unge.

Tim Vang fortæller om sit møde med nogen fattige afrikanske kvindelige bønder, som først imponerede ham da de var med på ideen og de komplicerede finansielle principper bag investeringsportalen. Men virkelighedens verden meldte sig, da han skulle gå og en af kvinderne henvendte sig og ville have gratis penge til en majsmølle. Som hun sagde "Hvis ikke jeg spørger dig, så har jeg 19 kvinder, der vil være vrede på mig".

Men de enkelte eksempler på det modsatte af den omtalte entreprenørånd ændrer ikke ved hverken Shawns eller MyC4's tro på at muligheden for forandring er til stede, bevægelsen er i gang. Og som Jes Colding, MyC4, siger: "vores filosofi er, at det er udviklingen af de små og mellemstore virksomheder, der skaber vækst og forandring. Akkurat som det er sket i Europa. Husk på at for 70 år siden var vi fattige her. Det er der bare ingen, der husker på".

Linni Rita Gad (f. 1974) er cand.scient.soc., arbejder freelance med kommunikation, marketing og strategisk innovation; hende speciale er at kombinere analyse med udviklingsprocesser. Siden 2004 tilknyttet Roskilde Universitet, hvor hun er ekstern lektor, vejleder og underviser i internationale forhold og metode.